

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2024. № 2.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.2.70>

УДК 005.44:004

Г. В. Лема,
к. е. н., доцент кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва
Національного університету «Львівська політехніка», м. Львів
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5298-7693>
Л. Р. Коваль,
аспірант Національного університету «Львівська політехніка», м. Львів
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-5956-5204>
Р. І. Зорій,
аспірант Національного університету «Львівська політехніка», м. Львів
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-5162-646X>
І. С. Зелений,
аспірант Національного університету «Львівська політехніка», м. Львів
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-5666-3964>

СУТНІСТЬ ТА СТАНОВЛЕННЯ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ БІЗНЕСУ

H. Lema,
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Management and
International Business, Lviv Polytechnic National University
L. Koval,
Postgraduate student, Lviv Polytechnic National University, Lviv
R. Zorii,
Postgraduate student, Lviv Polytechnic National University, Lviv
I.S. Zelenyi,
Postgraduate student, Lviv Polytechnic National University, Lviv

THE ESSENCE AND ESTABLISHMENT OF DIGITALIZATION IN THE GLOBALIZATION OF BUSINESS

У даній статті досліджено сутність поняття «діджиталізація», з точки зору, як вітчизняних так і зарубіжних науковців. Актуальність даної роботи полягає у своєчасності та можливості впровадження діджиталізації на підприємствах для розвитку їхньої діяльності, враховуючи екзогенні та ендогенні зміни. Авторами наведено переваги та недоліки від впровадження діджиталізації на підприємстві в умовах глобалізації бізнесу. Діджиталізація є етапом розвитку сучасного суспільства та економіки загалом, адже передбачає поширення технологічних нововведень у всі сфери. У даній статті розглянуто основні завдання, які слід підприємству поставити для ефективного впровадження діджиталізації. Наведено фази реалізації діджиталізації на підприємстві та охарактеризовано їхню сутність. Діджиталізація, зокрема її трансформація сприяє розвитку бізнесу, адже саме це формує нові умови гри на ринках.

This article examines the essence of the concept of "digitalization" from the point of view of both domestic and foreign scientists. The conditions and factors for the formation of the essence of "digitalization" and its introduction, both in entrepreneurial activity and in society in general, are revealed. The relevance of this work lies in the timeliness and possibility of implementing digitalization at enterprises for the development of their activities, taking into account exogenous and endogenous changes. The purpose of this work is to study the essence and development of digitalization in the conditions of business globalization. This article used such research methods as comparison, observation, critical analysis of scientific and methodical literature. Digitization is a stage of development of modern society and the economy in general, because it involves the spread of technological innovations in all spheres. Its active use involves the digitization of information, which provides the possibility of practical application in various spheres of activity. Digitalization, in particular its transformation, contributes to business development, because it is precisely this that creates new playing conditions in the markets. In the conditions of market globalization, advanced forms of updating business processes are established, in particular, the technology of managing them is being formed. The

expediency of using digitalization in the activities of enterprises to improve the quality of work with clients and efficiency has been investigated. The implementation of digitalization will contribute to the reduction of operating costs of enterprises, provide opportunities for its development and increase competitiveness in the selected market. It should be noted that the optimization of business processes will provide the best option for reducing costs at enterprises. Five phases of the implementation of digitalization at the enterprise are given, in particular, these are digital reality, digital ambitions, digital potential, digital adaptation, digital realization. The advantages and disadvantages of the implementation of digitalization at the enterprise in the conditions of business globalization are considered.

Ключові слова: *діджиталізація, цифровізація, глобалізація, бізнес, підприємство*

Keywords: *digitization, digitalization, globalization, business, enterprise*

Постановка проблеми. В умовах швидких глобалізаційних змін бізнес повинен адаптуватись до них, здійснюючи цифровізацію своїх економічних процесів. Бізнес середовище не може використовувати застарілі моделі функціонування у своїй діяльності через конкуруюче ринкове середовище. Саме тому, процес діджиталізації у діяльності бізнесу є необхідною умовою для функціонування на сучасному ринку. Для розуміння та впровадження даного процесу слід перш за все, визначити його сутність, виявити чинники, які генерують дану діяльність, особливості її становлення в умовах глобалізації ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням сутності поняття діджиталізація та її вплив на бізнес-процеси займаються, вітчизняні та зарубіжні науковці, зокрема Кузьмін О.Є., Гудзь О.Є., Гарафонова О., Дж. Скот Бреннен, Крейс Д., Хус У, Аткинсон Р., Холройда С., Гуренко А.В., Коляденко С.В., Криворучко О.С., Лігоненко Л.О. та інші. Проте, залишаються відкритими питання пов'язані з впливом глобалізації на процес становленням

діджиталізації у бізнес середовищі. Поняття «діджиталізація» набуває широкого використання та спричиняє наукові дискусії щодо його трактування. У. Хус займався вивченням впливу діджиталізації на ринок та форми організації праці. У свою чергу Р. Аткінсон, зосередив свою увагу на зв'язок між інноваційною діяльністю та інформаційними технологіями, а С. Холройда досліджував взаємодію між такими процесами, як глобалізації та діджиталізації [1; 3-5; 9].

Формування цілей. Цілями є дослідження сутності та процесу становлення діджиталізації під впливом глобалізаційних тенденцій.

Виклад основного матеріалу. Особливість розвитку та становлення діджиталізації перш за все пов'язане зі змінами, які відбуваються у суспільстві через впровадження нових технологій у виробничі, технологічні, управлінські та інші процеси. Саме глобалізаційні процеси супроводжують появу новітніх технологій та перехід до електронного формату надання різних видів послуг, товарів. З кожним роком зростає кількість осіб, які використовують цифрові технології та системи у своїй діяльності, що активізує технологічні розробки.

Впровадження технології діджиталізації на підприємстві забезпечить оптимізацію та модернізацію цифрових платформ, впровадження нових та удосконалення існуючих стратегій ведення бізнесу, зростання конкурентних переваг, покращення якості послуг, продукції та мінімальну кількість помилок при розрахунках тощо.

Поняття «digitalization» походить від англ. «digital» і означає «цифровий». Багато науковців, як вітчизняних, так і зарубіжних трактують поняття діджиталізація з різних точок зору, саме тому, слід детально розглянути дані визначення, які наведені в табл. 1.

Таблиця 1. Сутність поняття «діджиталізація»

№ з/п	Означення	Автор
1.	це перетворення та інтеграція сучасних цифрових технологій у бізнес-процеси, яке забезпечить зростання продуктивності підприємства та сприятиме ефективній взаємодії з клієнтами.	Грибіненко О. (2018)
2.	це процес, основна мета якого полягає у зміні функціональних бізнес-процесів через їх діджиталізацію, шляхом використання сучасних технологій.	Гудзь О., Федюнін С. та Щербина В. (2019)
3.	це процес, при якому одночасно застосовуються цифрові технології та покращуються системи для обслуговування клієнтів.	Гуренко А. та Гашутіна О. (2018)
4.	це явище, яке відображає нову економіку, формується в рамках постіндустріального періоду через запровадження науково-технічного процесу, застосування інновацій та новітніх технологій, використання креативних підходів, врахування пріоритетності знань та послуг, зростання наукомістких сфер економіки тощо.	Дубина М. та Козлянченко О.(2019)
5.	це формування системи, яка включає у себе збір, аналіз, зберігання та спрощує умови для пошуку інформації в інтернет джерелах, опрацювання великих об'ємів даних, а також передбачає використання штучного інтелекту (ШІ) у виробничому процесі.	Король С. та Польовик Є. (2019)
6.	це процес, який переносить інформацію у цифрову форму	Лігоненко Л., Хріпко А. та Доманський А. З (2018)
7.	це застосування на підприємствах нових способів мислення, сприйняття та організації роботи через застосування цифрових технологій у своїй діяльності.	Семилітко А. (2019)
8.	це процес, який передбачає використання цифрових технологій для зміни бізнесу, забезпечує його моделювання та отримання доходів.	Andersson L. and Van der Heyden L. (2017)
9.	це взаємопроникнення новітніх технологій в усі сфери суспільного життя, шляхом оцифрування відповідних даних	Ochs T. and Riemann U. A. (2018)
10.	це процес, який передбачає застосування цифрових технологій, що сприяє змінам у бізнес-моделях підприємств, основна мета - полягає у забезпеченні себе вигоди від використання даних технологій.	Scuotto V., Serravalle F., Murray A. and Viassone M. (2019)

**Примітка: узагальнено авторами на основі джерел [2-5; 7; 9; 11; 13-15]*

Проаналізувавши визначення сучасних науковців можна сформулювати власне означення даному поняттю, а саме діджиталізація - це процес, який з

допомогою цифрових технологій забезпечує оптимізацію бізнес процесів та сприяє її трансформації до сучасних умов функціонування.

Все частіше ми спостерігаємо впровадження діджиталізації, яка є цифровою трансформацією суспільства, економіки та передбачає оцифрування інформації. Саме це сприятиме розвитку організацій, фінансових установ, держави, суспільства, адже забезпечить нові можливості для них. Цифрову трансформацію можна застосовувати до різних сфер, інституцій:

- для держави – сприятливі обставини для зростання економіки, через покращені умови співпраці між державою та підприємствами;
- для осіб – це нові можливості, економія часу, перспективні професії та робочі місця;
- для підприємств – це ефективне функціонування та покращення умов для здійснення виробничо-господарської діяльності.

Запровадження діджиталізації в управлінські процеси є актуальними та своєчасними для бізнесу у будь-якій сфері. Управлінський рівень на підприємстві повинен швидко реагувати на глобалізаційні процеси, які відбуваються і приймати відповідні рішення, зокрема щодо діджиталізації бізнес-процесів. Бізнес-процеси слід розглядати, як операційні (основні), допоміжні та керівні. Враховуючи їх особливості слід застосовувати відповідні інструменти для їх оптимізації та покращення. До основних бізнес процесів відносять ті операції, що стосуються виробничого процесу та просування продукції, товарів, послуг. До допоміжних відносять, ті процеси, які пов'язані із обслуговуванням, як першочергових так і супутніх операцій (основних та другорядних). Першочергові - це керівні процеси, які забезпечують функціонування та розвиток усього підприємства через здійснення стратегічного та управлінського управління. При ефективній взаємодії усіх видів бізнес-процесів та впровадження саме тих інноваційних технологій, які враховують їхні особливості дасть змогу отримати необхідний результат, зокрема розвиток та ефективне функціонування підприємства на обраному ринку, завоювання більшої частки споживачів та клієнтів. Підприємство може використовувати такі форми просування своєї продукції, товарів чи послуг, як

SMM просування через соціальні мережі (Instagram, Facebook, Twitter) та інші платформи, цим самим розширюючи вікову категорію своїх клієнтів. Менеджери зможуть швидко та якісно отримати фідбек від споживачів, клієнтів, а також це дасть змогу врахувати їхні смаки і потреби, зауваження та рекомендації для покращення комунікації із ними. Отже, впровадження діджиталізації на підприємстві забезпечить отримання результатів у реальному часі для прийняття ефективних управлінських рішень.

Враховуючи це слід виділити основні завдання, які ставить керівництво для її реалізації, а саме [3; 12]:

- удосконалення існуючих бізнес-процесів через залучення сучасних цифрових технологій;
- забезпечення високого рівня знань працівників щодо сучасних технологій;
- забезпечення якісної та швидкої реакції на впровадження відповідних змін з врахуванням умов функціонування підприємства;
- зростання конкурентних переваг;
- оновлення інформаційних систем та інфокомунікаційних технологій;
- зростання якості продукції, товарів, послуг;
- покращення інформаційної політики на підприємстві тощо.

Бізнес-моделі, які функціонують на підприємстві часто вимагають змін, саме тому слід розглянути п'ять фаз процесу діджиталізації (див. рис. 1).

Як видно з наведених фаз, їх реалізація повинна бути послідовною для забезпечення ефективного впровадження діджиталізації, що сприятиме розумінню даного процесу працівниками та досягненню цілей підприємства. Будь-які процеси, які впроваджуються на підприємстві можуть мати «ефект опору змінам», тому варто перш, ніж впровадити діджиталізацію на підприємстві пояснити своїм працівникам її необхідність та залучити їх до реалізації даного процесу.

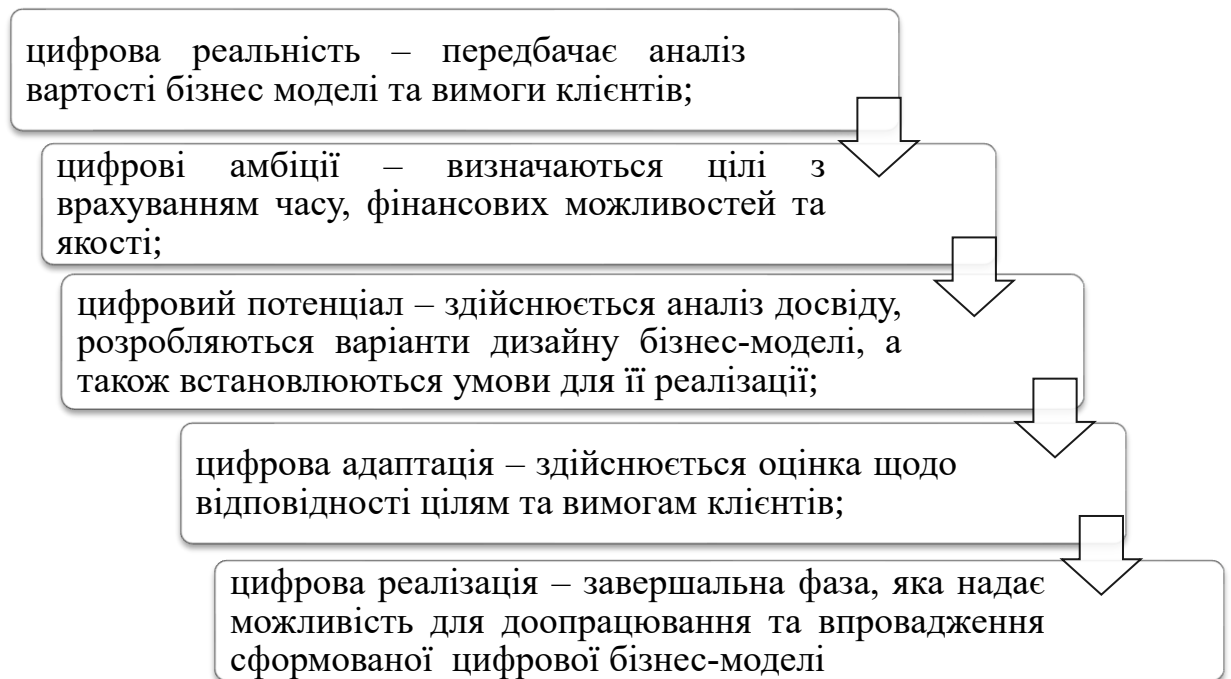

Рис. 1. П'ять фаз процесу діджиталізації на підприємстві*

**Примітка: сформовано авторами на основі джерел [8-9]*

Керівництву підприємства слід враховувати, як переваги, так і недоліки процесу діджиталізації, враховуючи мінливі умови господарювання та швидкі зміни у зовнішньому середовищі. Адже їхні прийняті рішення повинні забезпечити розвиток підприємства та його функціонування на обраному ринку. На основі проведено аналізу слід виділити такі переваги та недоліки, які наведені в табл.2.

Як бачимо, переваги від впровадження діджиталізації на підприємстві в умовах глобалізації бізнесу будуть забезпечувати його розвиток з урахуванням умов функціонування на обраному ринку, потреб споживачів, ресурсного потенціалу. Керівництво самостійно визначає умови впровадження діджиталізації, а також його позитивні та негативні сторони в залежності від сфери ведення бізнесу.

Таблиця 2. Переваги і недоліки впровадження діджиталізації на підприємстві в умовах глобалізації бізнесу*

Переваги	Недоліки
- зростання конкурентоспроможності підприємства	- найм висококваліфікованих працівників
- швидка обробка інформації через спрощення її системи	- висока вартість впровадження через необхідність спеціального обладнання
- покращення іміджу	- кібератаки на підприємство
- своєчасне врахування потреб, смаків клієнтів/споживачів	- постійний моніторинг щодо змін у функціоналі даних систем
- економія часу та фінансових ресурсів	- негативне сприйняття клієнтами деяких змін
- зменшення паперового документообігу на підприємстві	
- оптимізація ресурсів	- впровадження підвищеної безпеки цифрових даних у ІТ середовищі
- дистанційне вирішення потреб, проблем клієнтів у короткі терміни	
- доступ клієнтам/споживачам до інформації про здійсненні операції у будь-який час	
- популяризація підприємства через соціальні мережі та платформи	
- надання інформаційних та консультаційних послуг в реальному часі	
- гнучка комунікаційна політика	

**Примітка: узагальнено авторами на основі джерел [1; 3; 5-6; 11]*

Діджиталізація стає складовою процесу розвитку кожного підприємства та формує пріоритети для стратегії його розвитку. Цифрова трансформація, яка з кожним роком стає все актуальнішою, саме і є тим способом, який створює цінність для потенційних споживачів та забезпечує прибуток підприємств. Менеджери вищого рівня управління повинні здійснити реорганізацію чинної організаційної структури управління з урахуванням цифрової трансформації та створити новий відділ, який буде займатись діджиталізацією підприємства. Слід визначити посадові інструкції даних фахівців, їхні обов'язки та відповідальність, а також забезпечити цифрову грамотність усього персоналу підприємства. Управлінці повинні пам'ятати, що впровадження діджиталізації на підприємстві рано чи пізно слід буде здійснити, тому варто підготувати до цього свій персонал, поступово впроваджувати її у свої бізнес-процеси, адже вона є не тимчасовою умовою ефективного ведення бізнесу, а постійною, у світі це розуміють та ефективно реалізують.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. У сучасному світі використання новітніх технологій у різних сферах діяльності сприяє інтенсифікації розвитку окремої сфери і світу в цілому. Проте до основних проблем, які стоять на шляху розвитку і з якими стикаються різні сфери відносять: технологічна та операційна інклюдія. Основа полягає у грамотності діджиталізації, адже швидкість застосування сучасних технологій вимагає навичок, умінь, знань для користування та застосування онлайн-сервісами працівниками підприємств. Завдяки діджиталізації підприємства мають змогу забезпечити своїх споживачів, клієнтів новими сучасними продуктами та послугами. Діджиталізація перш за все пов'язана із ІТ-розробками, новими цифровими технологіями. Як бачимо діджиталізація є інноваційним креативним процесом, тому не існує чітких правил та рекомендацій щодо її впровадження, підприємство самостійно обирає яким чином необхідно її здійснити для отримання максимального результату. Отже, діджиталізація стає невід'ємною частиною розвитку сучасного бізнесу, не лише в Україні, а у цілому світі. Вона відображає пріоритети, які ставить перед собою бізнес для реалізації своїх стратегічних планів розвитку. Впровадження діджиталізації забезпечить оптимізації бізнес-процесів, що сприятиме зростанню ефективної діяльності підприємств на обраному ринку.

Література

1. Гарафонов, О.І. та Жосан, Г.В. (2023). Діджиталізація та автоматизація бізнес-процесів: відмінність дефініцій та місце в менеджменті підприємства. Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка, (15), 161-166.
2. Грибінченко, О. (2018). Діджиталізація економіки в новій парадигмі цифрової трансформації/ Міжнародні відносини. Серія «Економічні науки». № 16. С. 35–37.
3. Гудзь, О.Є, Федюнін, С.А та Щербина, В.В. (2019). Діджиталізація, як конкурентна перевага підприємств. Економіка. Менеджмент. Бізнес. № 3 (29). С.18–24.

4. Гуренко, А. та Гашутіна, О. (2018). Напрями розвитку систем управління в умовах діджиталізації бізнесу в Україні. Економіка і суспільство. №19. С.739–745.
5. Дубина, М. та Козлянченко, О. (2019). Концептуальні аспекти дослідження сутності діджиталізації та її ролі в розвитку сучасного суспільства. Проблеми і перспективи економіки та управління. № 3. С. 21-32
6. Коробка, С. В. (2021). Діджиталізація підприємницької діяльності. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Економічна. Вип. 100. С. 88-96.
7. Король, С. та Польовик, Є. (2019). Діджиталізація економіки як фактор професійного розвитку. Modern Economics. №18. С. 67–73.
8. Лазебник, Л.Л. та Войтенко, В.О. (2020) Інформаційна інфраструктура в цифровізації бізнес-процесів підприємства. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Випуск 42. С. 18–22.
9. Лігоненко, Л.О., Хріпко, А.В. та Доманський, А.О. (2018). Зміст та механізм формування стратегії діджиталізації в бізнес-організаціях. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Економічні науки. № 22 (62), 2 т. С. 21–24.
10. Лісова, Р.М. (2019). Вплив діджиталізації на бізнес-моделі: етапи та інструменти цифрової трансформації. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Вип.24, ч.2. С.114-118
11. Семилітко, Д. (2019) Діджиталізація в дії: як цифрова трансформація бізнесу впливає на успіх компанії. Аудитор України. № 5. С. 76–79.
12. Яценко, В.В. (2022). Діджиталізація – сучасний фактор розвитку бізнес-процесів. Ефективна економіка, № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=10042>
13. Andersson, L. And Van der Heyden, I. (2017). Directing Digitalisation: Guidelines for Boards and Executives. URL: <http://www.thisfluidworld.com/wp-content/uploads/2017/02/Corporate-governance-February-2017.pdf>.
14. Ochs, T. and Riemann, U. A. (2018). IT Strategy Follows Digitalization. Encyclopedia of Information Science and Technology, Fourth Edition. Hershey,

PA: IGI Global.

15. Scuotto, V., Serravalle, F., Murray, A. and Viassone, M. (2019). The Shift towards a Digital Business Model: A Strategic Decision for the Female Entrepreneur. *Women Entrepreneurs and Strategic Decision Making in the Global Economy*. Hershey, PA: IGI Global.

Reference

1. Harafonova, O.I. and Zhosan, H.V. (2023), "Digitization and automation of business processes: differences in definitions and place in enterprise management", *Taurian Scientific Herald. Series: Economy*, vol.15, pp.161-166
2. Hrybinenko, O.(2018), "Digitization of the economy in the new paradigm of digital transformation", *International relations. Series "Economic Sciences"*, vol 16, pp. 35-37
3. Hudz, O.YE, Fedyunin, S.A. and Shcherbyna, V.V. (2019), "Digitization as a competitive advantage of enterprises", *Economy. Management. Business*, vol.3(29), pp.18-24
4. Hurenko, A. and Hashutina, O. (2018), "Directions for the development of management systems in the conditions of digitalization of business in Ukraine", *Economy and society*, vol.19, pp.739-745
5. Dubyna, M. and Kozlyanchenko, O. (2019), "Conceptual aspects of the study of the essence of digitization and its role in the development of modern society", *Problems and prospects of economics and management*, vol. 3, pp.21-32
6. Korobka, S .V. (2021), "Digitization of business activity. *Bulletin of Kharkiv National University named after V. N. Karazin. Series: Economic*, vol.100, pp. 88-96
7. Korol, S. and Polovyk, YE. (2019), "Digitalization of the economy as a factor of professional development", *Modern Economics*, vol. 18, pp.67-73
8. Lihonenko, L.O., Khripko, A.V. and Domansky, A.O. (2018), "Content and mechanism of digitalization strategy formation in business organizations", *International scientific journal "Internauka". Economic sciences*, vol. 22(62), pp.21-24

9. Lazebnyk, L.L. and Voytenko, V.O. (2020), "Information infrastructure in the digitalization of the enterprise's business processes", *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University*, vol.42, pp.18-22
10. Lisova, R.M. (2019), "Impact of digitalization on business models: stages and tools of digital transformation", *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series: International economic relations and the world economy*, vol. 24, pp.114-118
11. Semylytko, D. (2019), "Digitization in action: how digital business transformation affects company success", *Auditor of Ukraine*, vol. 5, pp.76-79
12. Yatsenko, V.V. (2022), "Digitization is a modern factor in the development of business processes", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 2, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=10042> (Accessed 30 Jan 2024).
13. Andersson, L. And Van der Heyden, l. (2017), "Directing Digitalisation: Guidelines for Boards and Executives", [Online], available at: <http://www.thisfluidworld.com/wp-content/uploads/2017/02/Corporate-governance-February-2017.pdf> (Accessed 30 Jan 2024).
14. Ochs, T. and Riemann, U. A. (2018), "IT Strategy Follows Digitalization. Encyclopedia of Information Science and Technology", *Fourth Edition. Hershey, PA: IGI Global*
15. Scuotto, V., Serravalle, F., Murray, A. and Viassone, M. (2019), "The Shift towards a Digital Business Model: A Strategic Decision for the Female Entrepreneur", *Women Entrepreneurs and Strategic Decision Making in the Global Economy. Hershey, PA: IGI Global*

Стаття надійшла до редакції 10.02.2024 р.